

YTTRANDE

2021-09-27

Justitiedepartementet

Migrationsenheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.mig@regeringskansliet.se

dnr. Ju2021/02575

Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk (SOU 2021:61)

Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime - har fått möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning och lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

GAPF:s remissvar riktas mot de delar av utredningen som avser utvisning på grund av hedersrelaterat brott. Sammanfattningsvis ser GAPF positivt på utredningens förslag. GAPF anser att de förslag som ges i utredningen ger ökade möjligheter att skärpa utvisningsprövningen vid bl.a. hedersrelaterat våld. Oaktat detta anser GAPF att förslagen som ges inte utgör tillräckliga krafttag för att effektivt bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck i samhället. GAPF anser, i motsats till det som framhålls i utredningen, att det inte är tillräckligt att hedersrelaterat brott ska ha skärpande verkan vid bedömningen av utvisningspåföljden. GAPF anser att det bör införas en regel som innebär att utvisningsfrågan alltid ska prövas vid hedersrelaterad brottslighet. På vilket sätt regeln ska vara utformad (*vilket av alternativ 1-4*), utifrån bl.a. tillämpningsproblem som kan uppstå med hänsyn till regelns utformning, lämnas upp till lagstiftaren. GAPF anser för egen del att det finns flera fördelar med att införa alternativ 1. GAPF remissvar lyfter även upp vissa farhågor avseende bedömningen vid utlänningens etablering vid prövningen av utvisningsyrkandet.

5.4.1 Domstolen ska särskilt beakta utlänningens etablering i det svenska samhället

Regleringen bör skärpas så att domstolen särskilt beaktar utlänningens etablering i det svenska samhället

GAPF tillstyrker utredningens förslag beträffande att regleringen bör skärpas så att domstolen särskilt beaktar utlänningens etablering i det svenska samhället och ser positivt på denna del av utredningen. Skyddet mot utvisning bör enbart tillförsäkras personer som etablerat sig i det svenska samhället. Avseende begreppet etablering anser dock GAPF att bedömningen beträffande utlänningens ekonomiska etablering inte ska få övertag i den övergripande bedömningen av utlänningens etablering. GAPF anser, såsom framlyfts i utredningen, att bedömningen bör vara allsidig, men anser för egen del att en avgörande del av bedömningen bör läggas på utlänningens integrering i samhället, såsom att utlänningen lärt sig svenska och utvecklat en tillvaro inom ramen för det reguljära samhället.

I likhet med utredningens synpunkter anser även GAPF att vissa typer av brott, i synnerhet hedersrelaterat våld, i sig tyder på en bristande samhällsintegrering eller en begränsad anpassning till svenska normer och förhållanden. Det faktumet att man begår ett hedersrelaterat brott menar GAPF är ett uppenbart uttryck för att utlänningen inte har etablerat sig i Sverige.

Familjeförhållanden bör beaktas även i fortsättningen

GAPF instämmer med att en utvisning kan få långtgående konsekvenser för den som har familj i Sverige. Hänsyn bör således givetvis göras med hänsyn till familjen som utlänningen riskerar att lämna kvar i landet, och rätten till familjeliv i artikel 8 EKMR ska således respekteras i den mån det går och är lämpligt. GAPF motsätter sig således inte att utlänningens familjeförhållanden fortsättningsvis beaktas vid bedömningen av utlänningens anknytning till Sverige. Den reglering som finns bör behållas, men anser att tillämparen bör få möjlighet att i större utsträckning beakta familjens behov av kontakten med utlänningen. Enligt GAPF är det av ytterst vikt att beakta vilket brott det rör sig om. I likhet med utredningen anser GAPF att om brott riktats mot barn bör det utgöra starkt ett skäl för att en utvisning bör utdömas. GAPF anser att det även bör vara så att om brottet riktat sig mot make/maka, sambo samt utlänningens föräldrar bör det tala för att utlänningen har en svagare anknytning.

GAPF önskar i denna del även tillägga att man i större utsträckning bör beakta samtliga omständigheter som framkommer avseende relationen med familjemedlemmarna vid bedömningen av utlänningens familjeförhållanden. GAPF anser att man i fråga om bedömningen av anknytningen till Sverige i större utsträckning bör ta hänsyn till vad som bl.a. framkommer i socialregister beträffande familjeförhållandena och varför kontakten med familjemedlemmen/familjemedlemmarna kan anses vara bristfällig. GAPF anser således, till skillnad från det som utredningen föreslår, att det kan finnas vissa fördelar med att mer ingående reglera på vilket sätt som familjeförhållanden ska inverka på prövningen av utvisningsfrågan då detta har stor betydelse för utlänningens anknytning till Sverige.

Avvägningen mot brottslighetens allvar

Ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck.

GAPF tillstyrker att brottslighetens allvar ska ha en inverkan vid utvisningsprövningen. GAPF instämmer även med att vissa brott må ha ett lägre straffvärde, men återfallsrisken kan vara påtaglig.

5.4.2 Kravet på synnerliga skäl för utvisning av den som vistats länge i Sverige tas bort

GAPF tillstyrker denna del av utredningen i sin helhet, eftersom en lång vistelse i Sverige inte behöver innebära att utlänningen etablerat sig i det svenska samhället. Det bör vara faktiska band som uppkommit under utlänningens vistelsetid i landet som avgör i vilken utsträckning som vederbörande ska vara skyddad mot utvisning.

5.6 Utvisning av vissa personkategorier

5.6.1 Flyktingar

GAPF tillstyrker denna del av utredningen i sin helhet. Det bör fortsatt vara möjligt att utvisa utlänningar som begått synnerligen grovt brott, d.v.s. utlänningar som dömts för brott som har mångårigt fängelsestraff.

5.7 Återreseförbud

5.7.1 Återreseförbuden bör bli längre

GAPF tillstyrker denna del av utredningens förslag. GAPF anser att brottets karaktär bör tala för ett längre återreseförbud än vad dess straffvärde indikerar. Vissa hedersbrott kan ge ett relativt lågt straffvärde, exempelvis vissa hedersbrott som anges i 4 kap. 4b § brottsbalken i regeringens lagförslag avseende *Ett särskilt hedersbrott* (SOU 2020:57). GAPF anser, i likhet med utredningen, att bedömningen av återreseförbudets längd bör präglas av brottets karaktär, där brott som rör allvarligt angrepp på någons liv, hälsa, frihet eller frid eller som annars utgjort en påtaglig integritetskränkning talar för längre återreseförbud. I likhet med utredningen anser GAPF att det vid vissa typer av hedersbrott bör föranleda längre återreseförbud med anledning av brottets allvarlighet och motiv, även om straffvärdet är lågt.

5.8.1. Utvisning vid hedersrelaterade brott och hatbrott

5.8.4 Skärpta regler för utvisning vid hedersrelaterade brott och hatbrott

GAPF anser att de ändringar av regelverket som utredningen föreslår i viss del riskerar att bortse från samtliga brott med hedersmotiv. Det nämns att ändringarna medför att det vid prövningen av utvisningsfrågan ska beaktas att brottet haft ett hedersmotiv, samt att brott av viss karaktär, såsom brott med hedersmotiv, i sig kommer att vara utvisningsgrundande även vid straffvärden som är lägre än fängelse än 6 månader. Det framhålls i utredningen att brott som har ett hedersmotiv *kan* vara ett tungt vägande skäl för utvisning vid avvägningen mot utlänningens anknytning till Sverige. Det framlyfts i utredningen att ändringsförslagen ökar möjligheten att utvisa den som gjort sig skyldig till hedersrelaterad brottslighet samt att hedersrelaterat brottsmotiv *kan* inverka på återreseförbudets längd.

GAPF menar att ändringen kan öka antalet utvisningar vid hedersrelaterad brottslighet, men anser inte att de föreslagna ändringarna utgör tillräckliga krafttag för att effektivt bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck i samhället. GAPF

Ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck.

menar att en särskild utvisningsregel för hedersrelaterade brott ger en tydlig och betydelsefull signal som tydligt uttrycker att sådan brottslighet under inga omständigheter accepteras i det svenska samhället.

GAPF menar, i motsats till det som framhålls i utredningen, att en särreglering är lämplig vid hedersrelaterad brottslighet med anledning av brottets särskilda karaktär. Oaktat att hedersbrotten skiljer sig åt i vilket straffvärde som kan bli aktuellt så har de en central sak gemensam: utlänningar som begår hedersrelaterade brott markerar tydligt att de innehar odemokratiska värderingar som är i strid med de grundläggande principerna om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Vad som även genomgående utmärker det hedersrelaterade brottet är att det får oerhört långtgående konsekvenser för den som drabbas.

Sammanfattningsvis anser GAPF att hedersmotiverade brott utmärker sig för att de utgör ett tydligt uttryck för att utlänningen inte accepterar de grundläggande demokratiska värderingar som råder i Sverige. GAPF anser, mot bakgrund av det ovannämnda, att en särreglering bör införas som enbart träffar denna typ av brott. Att nuvarande förslag bör innebära att utvisningar kommer ske i fler fall än idag, såsom utredningen påpekar, samt att återreseförbuden kommer att bli längre, är inte en tillräckligt effektiv åtgärd mot hedersrelaterat våld och förtryck.

5.8.5 Bör utvisningsfrågan alltid prövas vid hedersrelaterade brott och hatbrott?

En obligatorisk prövningsregel är oförenlig med en ackusatorisk brottmålsprocess

GAPF anser, i likhet med det som anges i utredningen, att det finns vissa skäl som talar mot att det bör införas en obligatorisk prövningsregel. Trots det anser GAPF att det som anges som skäl under denna del av utredningen inte är tillräckligt starka argument för att inte införa en obligatorisk prövningsregel. Det framkommer i utredningen att den ackusatoriska brottmålsprocessen redan innehar inkvisitoriska inslag, och det ges flertalet exempel på flera fall då domstolen kan vidta vissa åtgärder egenhändigt, såsom att förelägga åklagare att vidta åtgärder eller att kalla vittnen på egna initiativ, samt domstolens materiella processledningsskyldighet. Att domstolen nu får en skyldighet att pröva frågan om utvisning vid hedersrelaterat våld, även utan yrkande av åklagaren, anser GAPF ger en garanti för utvisningsfrågan alltid prövas vid hedersrelaterad brottslighet. GAPF menar att en obligatorisk prövningsregel skulle verka som en säkerhet för att frågan om utvisning alltid kommer att prövas, även i de fall då åklagaren av förbiseende eller tidsbrist avstått från att framställa yrkande om utvisning.

Hedersrelaterade brott och hatbrott bör inte ges en särställning i förhållande till annan allvarlig brottslighet

GAPF anser, till skillnad mot utredningens ställningstagande, att en obligatorisk prövningsregel för domstolen vid hedersrelaterade brott skulle tillförsäkra att utvisningsbeslut prövas i samtliga fall av hedersrelaterad brottslighet där förutsättningar för utvisning är uppfyllda. GAPF anser att en obligatorisk prövningsregel skulle utgöra ett viktigt led i samhällets bekämpande av hedersrelaterat våld och förtryck. Bakgrunden till ovan ställningstagande baseras på att GAPF anser, till skillnad från utredningen, att hedersrelaterade brott bör ges en särställning, vilket GAPF utvecklat närmre under 5.8.4.

En prövningsregel baserad på brottets motiv kan leda till tillämpnings- och handläggningssvårigheter

Ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck.

Det anføres i utredningen att hedersrelaterade motiv är svåra att klarlägga och identifiera, och att en prövningsregel som baserar sig på brottets motiv skapar tveksamheter kring tillämpningsområdet. GAPF anser att om det införs en obligatorisk utvisningsprövning vid samtliga hedersrelaterade brott kommer det inte att komma som en överraskning för den tilltalade att utvisningsfrågan kommer att prövas. När det är en obligatorisk prövningsregel vid hedersrelaterad brottslighet kan försvaret och den tilltalade vara förberedda på att det utvisningsfrågan kommer att prövas. Det finns således förutsebarhetsargument som talar för att en obligatorisk utvisningsprövning ska införas.

En särskild prövningsregel kan omfatta gärningar som inte är utvisningsgrundande

Såsom utredningen anför så skulle omfattande delar av denna problematik minskas om den generella skärpningen av utvisningsreglerna som utredningen föreslår genomförs.

Att den obligatoriska prövningsregeln i princip enbart får betydelse i det fall åklagaren avstått från att framställa ett yrkande om utvisning anser GAPF är en positiv del av förslaget. GAPF anser att en obligatorisk prövningsregel snarare skulle fungera som en säkerhet för att frågan om utvisning alltid kommer att prövas, även i de fall då åklagaren av förbiseende eller tidsbrist inte har framställt ett yrkande om utvisning.

Behovet av en obligatorisk prövningsregel framstår som begränsat

GAPF anser att det faktum att åklagare anser sig själva framställa yrkanden om utvisning när det finns förutsättningar för det inte kan anses vara tillräckligt skäl mot att införa den obligatoriska prövningsregeln. Att åklagaren framställer yrkanden om utvisning i den omfattning som de anser är motiverat kan ändå innebära att åklagare i vissa fall avstår eller av förbiseende inte framställer ett yrkande om utvisning. Såsom utredningen även påpekar så bör man värdera åklagarnas egen självskattning med viss försiktighet. Det faktumet att regeln enbart får betydelse när åklagaren av olika anledningar avstått från att framställa ett utvisningsyrkande får anses vara tillräckliga skäl för att införa en sådan reglering.

5.8.6 En regel som innebär att utvisningsfrågan alltid prövas vid hedersrelaterad brottslighet och hatbrott

Såsom angetts tidigare anser GAPF att det ska införas en regel som innebär att utvisningsfrågan alltid ska prövas vid hedersrelaterad brottslighet. På vilket sätt regeln ska vara utformad (*vilket av alternativ 1–4*), utifrån vilka bl.a. tillämpningsproblem som finns med utformningen av bestämmelserna, lämnas upp till lagstiftaren. Nedan lämnas synpunkter beträffande fördelar och nackdelar vid alternativen.

Alternativ 1:

GAPF anser att det första alternativet för utformningen av prövningsregeln har flera fördelar. Som utredningen lyfter skulle en sådan prövningsregel inte bara omfatta de mest uppenbara fallen av hedersrelaterad brottslighet. Att bestämmelsen knyter an till befintliga regler i straffrätten ger bättre förutsättningar för tillämpningen. Utredningens farhågor med en prövningsregel som utformas som alternativ 1 är bland annat att det finns en risk för att det först i ett sent skede av processen, exempelvis vid huvudförhandlingen, uppdragas att regeln aktualiseras och att det dessutom kan bli svårt att avgöra om den överhuvudtaget är tillämplig. Det anges att om hedersmotivet för brottet blir klarlagt för domstolen i ett sent skede kan regeln medföra att frågan blir otillräckligt behandlad vid huvudförhandlingen eller att rättegången skjuts upp. GAPF anser att dessa fall inte kan anses vara många i antalet, och att det därav inte utgör tillräckliga skäl för att inte välja det första alternativet för regelns utformning. Det är givetvis av största vikt att utreda brottets motiv vid ett så tidigt skede som möjligt, då det är av vikt att den tilltalade får bemöta de påståendena. GAPF

Ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck.

anser att följden att en rättegång riskeras att skjutas upp vägs upp av intresset av att efter ordentlig utredning kunna utvisa brottslingar på grund av hedersrelaterad brottslighet.

Alternativ 2:

Det finns även fördelar med alternativ 2. Alternativ 1 avhjälper de farhågor som utredningen lyfter med alternativ 2. Med en brottskatalog som tydligt anger vilka hedersbrott som denna regel ska tillämpas på skapar bättre förutsättningar för tillämpning av bestämmelsen. Alternativ 2 kan anses vara fördelaktigt då det är förutsebart för den tilltalade och dennes försvar och då avhjälps domstolens handläggningssvårigheter. Såsom utredningen framförs finns risk att tillämpningsområdet blir alltför snävt, då tillämparen vid denna reglering riskerar att missa de allvarliga hedersmotiverade brotten som finns.

Alternativ 3:

Alternativ 3, vilket utgör en kombination av alternativ 1 och 2. Eftersom GAPF har framfört fördelar med alternativ 1 så finns det således fördelar med alternativ 3. Alternativ 3 är i vart fall att föredra över alternativ 2.

Alternativ 4:

GAPF anser att det kan finnas fördelar med alternativ 4, då tillämpningsområdet blir bredare i jämförelse med alternativ 2. Såsom det fastslås i utredningen så avhjälps de svårigheter som anges i utredningen med alternativ 1. Risker med detta alternativ är i det fall gränsen för försvårande brott sätts för högt, och att tillämpningsområdet blir alltför snävt. Såsom framhålls i utredningen så finns det även en risk att det skapas ett glapp mellan de brott som anges i brottskatalogen och hedersbrott med viss svårighet. GAPF anser att samtliga hedersrelaterade brott är försvårande på olika sätt, och att svårigheten i brotten inte enbart kan utrönas utifrån brottets straffskala.